Geerte Broersma

Een briefwisseling uit 1741 tussen prins Willem IV en zijn adviseur Philip van Dijk*

Ondanks het ontbreken van bewijs werd wel aangenomen dat de Haagse schilder en kunsthandelaar Philip van Dijk (1683-1753) de rol van adviseur bekleedde voor de Friese stadhouder Willem Karel Hendrik Friso (1711-1751), prins van Oranje-Nassau en vanaf 1747 stadhouder Willem IV.[1] Dit vermoeden was vooral gebaseerd op het feit dat vijf schilderijen die door Van Dijk werden gekocht op de veiling Bout in 1733, waaronder Rembrandts *Loflied van Simeon*, later deel uitmaakten van de stadhouderlijke collectie op Paleis Het Loo.[2] Een niet eerder gepubliceerde briefwisseling tussen beide mannen (zie bijlage) levert het onomstotelijke bewijs voor dit adviseurschap. Bovendien geven de vier brieven uit 1741, die worden bewaard in het archief van de Friese Stadhouders in Leeuwarden, meer inzicht in het verzamelbeleid van Willem IV en de rol van Van Dijk daarin.[3]

1
Jan van Huchtenburgh, *Ruiterportret van Hendrik Casimir II (1657-1696)*, gesigneerd en gedateerd *Hugtenburgh.f. 1692*, doek, 121 x 65 cm. Den Haag, Mauritshuis (in bruikleen aan het Rijksmuseum, Amsterdam, sinds 1933).

In de eerste brief van 3 april 1741 schrijft Van Dijk dat hij bij een Amsterdamse verzamelaar een interessant schilderij heeft gezien: 'een stuck waar in het Portret van weijle Zijn Hoogheijt Heer groodtvader te paart etc. [...] ongemeen fraij geschilder door den vermaarde h^r ugtenburgh [...].' Van Dijk geeft de identiteit van de verzamelaar niet prijs, maar hij merkt wel op dat diens 'voorsaadt groote liefhebbers zijn geweest'. Behalve de vraagprijs van honderd rijksdaalders geeft hij de exacte afmetingen en stelt voor er een vergulde lijst omheen te doen. Van Dijk voelt zich verplicht de prins op dit stuk te attenderen en wacht op diens nadere orders. Desgewenst kan hij het schilderij toezenden tezamen met 'de Twee Portretten van 0: Netschar [Netscher], van kooning wilhelm en maria in haar goudene leijsten' die hij nog voor de prins onder zich heeft.[4] Voorts vraagt Van Dijk of hij op de veiling van de heer Bicker van Zwieten, die enkele dagen later zal plaatsvinden, nog iets voor hem kan betekenen.[5]

Acht dagen later - op 11 april - schrijft Willem IV een antwoord waarin hij Van Dijk toestemming geeft om het portret van 'onsen Heer Grootvader' te kopen, er een vergulde lijst voor te laten maken en het met de portretten van Netscher naar Het Loo te zenden. Hij voegt hier wel aan toe dat Van Dijk zijn best moet doen om het voor minder dan het genoemde bedrag te verkrijgen. Ook schrijft hij: 'Soo UE op de verkoping van de H^r Bicker Van Swieten iets mogte vinden dat ons in ons Cabinet offte Galerie mogte voegen, mogen wij wel lijden dat UE ons daar van berigte'.

Op 18 april volgt de tweede brief van Philip van Dijk. Hij heeft het schilderij van 'ugtenburgh' inmiddels gekocht, maar heeft helaas niet kunnen onderhandelen over de prijs. Om de prins ervan te overtuigen dat het schilderij de aankoopsom zeker waard is, voegt hij er aan toe dat hij 'nog ander maal moet seggen (en met schoonmaken bevonden) het uijtneement geschildert is, en Noobel van ordenantie.'. Het gaat hier om het *Ruiterportret van Hendrik Casimir II (1657-1696)* van Jan van Huchtenburgh uit 1692 (afb. 1), dat met de stadhouderlijke verzameling in de collectie van het Mauritshuis terecht is gekomen.[6]

2
Hans Rottenhammer (toegeschreven aan), *De ontmoeting van David en Abigail*, doek, 165 x 203 cm. Den Haag, Mauritshuis (in bruikleen aan het Bonnefantenmuseum, Maastricht, sinds 2004).

3
Peter Paul Rubens ((atelier) kopie naar), *Sine Cerere et Baccho friget Venus (Zonder Ceres en Bacchus bevriest Venus)*, doek, 183 x 205 cm. Den Haag, Mauritshuis.

Op de veiling Bicker van Zwieten heeft Van Dijk slechts twee stukken voor de prins gekocht, beide van Johannes Lingelbach en nu eveneens in de collectie van het Mauritshuis.[7] Interessant is dat Van Dijk niet in eigen persoon op deze schilderijen heeft geboden. Dit zou volgens hem de prijs enorm hebben doen opdrijven. Daarom schakelde hij een Amsterdamse makelaar in, die niet meer dan 600 gulden mocht uitgeven voor beide stukken. In de geannoteerde veilingcatalogus van Bicker van Zwieten staat dat beide werken van Lingelbach samen voor 380 gulden zijn verworven door een zekere Van der Land – waarschijnlijk de Amsterdamse makelaar waarover Van Dijk spreekt.[8] Hij legt uit waarom hij niet meer stukken heeft gekocht: 'want bij sulken geleegenheeden siet men de dingen seer hoog gaan, en tegen malkander opiagen. En ik de ocasie veel beter hebben van nu en dan de stucken uijt der hant te bekoome soo als ik dat van ugtenburg heb gekreegen [...].' Hier voegt hij aan toe dat hij op dezelfde wijze een drietal stukken uit Zeeland en Brabant in handen heeft gekregen.[9] Het gaat om een werk van Hendrik van Balen en de Fluwelen Brueghel (Jan Brueghel de Oude), dat de historie van David en Abigail weergeeft (5½ voet hoog en 6½ voet breed [= 170,1 x 201,5 cm.]); een tweede werk van dezelfde grootte door Peter Paul Rubens, 'met 8 a 9 beelden Leevens groot daar de saters en Nenfen bij de boere koome [...]' en een ongeveer even groot stuk van Jacob Jordaens met hierop vier levensgrote figuren. Van Dijk vraagt voor deze drie werken een bedrag van f 1500 en zegt daarbij dat alleen het werk van Van Balen en Brueghel dit bedrag al waard is. De stukken zouden volgens hem zeer goed passen in de galerij van de prins.

Willem IV antwoordt pas op 27 mei en wil alleen weten wat Van Dijk voor de twee stukken van Lingelbach zou willen ontvangen. Over de andere werken zegt hij in zijn korte bericht niets. Dit is mogelijk in andere, niet bewaard gebleven brieven aan de orde gekomen, want in ieder geval kwamen twee van de drie stukken op Het Loo terecht en bevinden ze zich thans in de collectie van het Mauritshuis. Het stuk van Van Balen en de Fluwelen Brueghel met *De ontmoeting van David en Abigail* wordt nu aan Hans Rottenhammer toegeschreven (afb. 2).[10] De 'Rubens' kan worden geïdentificeerd met het schilderij *Sine Cere et Baccho friget Venus* (afb. 3) dat als een (atelier)kopie naar Rubens wordt beschouwd.[11] De afmetingen van dit doek (183 x 205 cm) komen min of meer overeen met die van *De ontmoeting van David en Abigail*, die volgens de brief hetzelfde formaat had, en de voorstelling voldoet in grote lijnen aan de beschrijving die Van Dijk geeft.

4
Jacob Jordaens, *Neptunus en Amphitrite*, 164[5?], doek, 200 x 306 cm. (vergroot aan twee zijden). Antwerpen, Rubenshuis.

Van de Jordaens, waarvan het exacte onderwerp onvermeld blijft, kan niet met zekerheid worden gezegd of het door de prins is aangekocht. Wel bevond zich in de collectie van Paleis Het Loo een groot schilderij van Jordaens, voorstellende Neptunus. Waarschijnlijk komt dit stuk al voor in de inventaris van Het Loo uit 1757, hoewel de naam van Jordaens daarbij niet wordt vermeld.[12] In ieder geval werd dit werk in 1798 van Het Loo naar Huis Ten Bosch gezonden om te worden opgenomen in de Nationale Konst-Gallerij, later het Rijksmuseum, waaruit het in 1828 is verkocht.[13] Wellicht gaat het om *Neptunus en Amphitrite,* dat nu in het Rubenshuis te Antwerpen hangt (afb. 4).[14] Gezien de mogelijke herkomst van het Antwerpse schilderij zou het kunnen gaan om het werk dat Van Dijk in zijn brief noemt, ondanks dat er meer dan vier figuren op zijn afgebeeld. Van Dijk is namelijk ook niet heel precies over het aantal figuren in het Rubensstuk (afb. 3), waarvan hij schrijft dat het gaat om acht à negen beelden, terwijl het er in werkelijkheid acht zijn.

Dankzij de vier brieven zijn van de hierboven genoemde schilderijen niet alleen nieuwe herkomstgegevens aan het licht gekomen. Ook wordt duidelijk dat Van Dijk een belangrijke rol heeft gespeeld in de verzamelactiviteiten van Willem IV. Als adviseur probeerde Van Dijk de schilderijen op een zo gunstig mogelijke manier te kopen, het liefst uit de hand. Hierbij was hij zeer discreet over de herkomst van de stukken. Hij maakte de aanwinsten voor de prins ook schoon, zorgde indien nodig voor lijsten en kon het transport regelen. Vergelijkbare werkzaamheden had hij een aantal jaren eerder ook al uitgevoerd voor de oom van Willem IV, graaf Wilhelm VIII van Hessen-Kassel.[15] De vier bewaard gebleven brieven zullen maar een klein deel vormen van de gehele correspondentie die de heren met elkaar gevoerd hebben. Daarom mogen we aannemen dat Van Dijk niet alleen in de periode die de brieven beslaan adviseur van Willem IV is geweest, maar voor een veel langere tijd.

SUMMARY

Despite the lack of any evidence it has always been thought that the Hague painter and art dealer Philip van Dijk (1683-1753) acted as an adviser to the Frisian stadholder Willem Karel Hendrik Friso (1711-1751), the later Stadholder Willem IV. That assumption was based primarily on the fact that five paintings bought by Van Dijk at the Bout sale in 1733, which included *Simeon's Song of Praise* by Rembrandt, later entered the stadholders' collection in Paleis Het Loo. Hitherto unpublished correspondence between the two men in 1741 now provides the indisputable proof of that advisory role. In the letters Van Dijk offers the prince a total of eight paintings, all of which may have ended up in the same collection. In addition to new information on the provenance of the pictures, the correspondence provides a better understanding of Willem IV's collecting policy and of Van Dijk's part in it. These four surviving letters are undoubtedly only a small portion of the total correspondence between the two men, so it can be assumed that Van Dijk advised Willem IV for far longer than the period covered by the letters.

NOTEN

* Graag wil ik Everhard Korthals Altes, Marieke Spliethoff, Ben van Beneden, Martine Maris en mijn Mauritshuis collega's Edwin Buijsen, Quentin Buvelot en Epco Runia danken voor hun hulp en goede adviezen.

1 In dit artikel wordt Willem Karel Hendrik Friso voor alle duidelijkheid prins Willem IV genoemd, ook al werd hij pas in 1747 stadhouder van de Republiek der Verenigde Provinciën. Over Philip van Dijk als veronderstelde adviseur van Willem IV, zie o.a. A.B. de Vries *et al.*, *Rembrandt in the Mauritshuis*, Alphen aan de Rijn 1978, p. 76; J. Bruyn *et al.*, *A Corpus of Rembrandt Paintings*, dln.1-.. , Amsterdam 1982-.... , dl. 1, p. 336; B.P.J. Broos, *Meesterwerken in het Mauritshuis*, Den Haag 1987, pp. 268-269; B.P.J Broos, *Liefde, List en lijden: historiestukken in het Mauritshuis*, Den Haag, Gent 1993, pp. 244-245, 254, noot 14; P. van der Ploeg *et al.*, cat.tent. *Vorstelijk Verzameld: de kunstcollectie van Frederik Hendrik en Amalia*, Den Haag (Mauritshuis) 1997-1998, p. 189, cat.nr. 22. Het stond al wel vast dat Philip van Dijk als schilder en transporteur werkzaam was geweest voor Willem IV. De stadhouder had namelijk in 1731 drie kabinetstukjes van Van Dijk in zijn bezit; zie S. Drossaers en Th.H. Lunsingh Scheurleer, *Inventarissen van de inboedels in de verblijven van de Oranjes en daarmede gelijk te stellen stukken, 1567-1795*, 3 dln., Den Haag 1974-1976, dl. 2, p. 405, nrs. 498, 500 en 502; dl. 3, p. 208, nrs. 28, 29 en 31. Onder meer in 1733 portretteerde Van Dijk de prins en in 1734 schilderde hij een dubbelportret van de prins en diens vrouw Anna van Hannover; zie o.a. G. Hoet en P. Terwesten, *Catalogus of naamlyst van schilderyen, met derzelver prysen*, 3 dln., Den Haag 1752-1770, dl. 3, p. 78, nr. 160, en N.H. van der Meer, 'Een portret van Prins Willem IV als ridder van de Orde van de Kouseband', *Vereniging Oranje Nassau Museum: Jaarverslag over 1969*, Den Haag 1969, pp. 10-12. In 1733 heeft Van Dijk ook een kunsttransport begeleid van zestien schilderijen van Leeuwarden naar Het Loo; zie Drossaers en Lunsingh Scheurleer 1974-1976, dl. 2, p. 408, nr. 599; dl. 3, p. 58.

2 Veiling Bout, Den Haag, 11-08-1733 (Lugt nr. 427). Geannoteerde veilingcatalogus in RKD te Den Haag. Het gaat om de volgende schilderijen, die alle via de stadhouderlijke verzameling in het Mauritshuis terecht zijn gekomen: Jan Davidsz de Heem, *Guirlande van vruchten met enkele bloemen*, inv.nr. 49; Rembrandt, *Het loflied van Simeon*, inv.nr. 145; Godfried Schalcken, *De nutteloze zedenles*, inv. nr. 160; Godfried Schalcken, *Het onderzoek van de dokter*, inv.nr. 161; Philips Wouwerman, *Legerkamp*, inv. nr. 220. In 1737 wordt de Rembrandt voor het eerst in de verzameling van Willem IV vermeld. Friedrich van Mecklenburg-Schwerin heeft dat jaar een bezoek gebracht aan Het Loo en beschrijft onder andere dit schilderij in een brief aan zijn vader; zie E. Korthals Altes, 'The art tour of Friedrich of Mecklenburg-Schwerin', *Simiolus* 31 (2004-2005), pp. 218-219. De overige vier werken worden voor het eerst genoemd in de inventaris van Paleis Het Loo uit 1757; zie Drossaers en Lunsingh Scheurleer 1974-1976 (noot 1), dl. 2, pp. 643-644, nrs. 88, 95, 104, 105 en 107. Zie ook Q. Buvelot, met bijdragen van C. Vermeeren, *Royal Picture Gallery Mauritshuis: A Summary Catalogue*, Den Haag, Zwolle 2004, pp. 144-145, 256-258, 284, 286-287, 342-343. Van Dijk heeft op de veiling Bout nog meer schilderijen gekocht, maar die kwamen niet in de collectie van Willem IV terecht .

3 Leeuwarden, Tresoar, Archief Friese Stadhouders, inv.nr. 27, 1741. Brieven van Van Dijk aan Willem IV: 03-04-1741 en 18-04-1741; brieven van Willem IV aan Van Dijk: 11-04-1741 en 27-05-1741. Voor het nakijken van mijn transcriptie van de brieven (zie bijlage) wil ik graag prof. dr. C.W. Fock bedanken.

4 In de inventaris van Paleis Het Loo uit 1757 worden deze twee portretten van Netscher vermeld; zie Drossaers en Lunsingh Scheurleer 1974 (noot 1), dl. 2, p. 642, nrs. 67-68 en M.E. Wieseman, *Caspar Netscher and late Seventeenth Century Dutch Painting*, Doornspijk 2002, pp. 440-441, nr. D179 en p. 444, nr. D205. Beide schilderijen heb ik niet met zekerheid kunnen identificeren, aangezien er vele varianten en kopieën bestaan waarvan de herkomstgegevens vaak onduidelijk zijn. Het is mogelijk dat het gaat om de portretten uit de collectie van het Rijksmuseum Amsterdam, inv.nrs. C-194 en C195. Deze stukken komen uit de collectie van de Amsterdamse verzamelaar A. de Hoop, die ze in 1833 kocht van C.C. Kemper-de Vries uit Leiden. De herkomstgegevens van deze twee schilderijen gaan niet verder terug; zie E. Bergvelt *et al.*, cat. tent, *De Hollandse meesters van een Amsterdamse bankier: de verzameling van Adriaan van der Hoop (1778-1854),* Amsterdam (Amsterdams Historisch Museum), Amsterdam (Rijksmuseum), 2004-2005, p. 165, nrs. 125 en 126.

5 Veiling Bicker van Zwieten, Den Haag, 12-04-1741 (Lugt nr. 537). Geannoteerde veilingcatalogus in RKD te Den Haag.

6 Tot op heden dateerde de vroegst bekende vermelding uit 1757; zie Drossaers en Lunsingh Scheurleer 1974-1976 (noot 1), dl. 2, p. 642, nr. 65. Zie voor verdere informatie over het schilderij P.J.J. van Thiel *et al.*, *All the Paintings of the Rijksmuseum in Amsterdam: A completely illustrated catalogue*, Amsterdam, Haarlem 1976, p. 292; C. Dumas, *In het zadel: Het Nederlandse ruiterportret van 1550 tot 1900*, Leeuwarden (Fries Museum), Den Bosch (Noordbrabants Museum), Assen (Provinciaal Museum van Drenthe) 1979-1980, nr. 24; P.J.J. van Thiel, 'De inrichting van de Nationale Konst-Gallerij in het openingsjaar 1800', *Oud Holland* 95 (1981), p. 205, nr. 153; Buvelot 2004 (noot 2), pp. 164-165.

7 Johannes Lingelbach, *Het halthouden van Karel II (1630-1685) bij de buitenplaats Wema aan de Rotte tijdens zijn tocht van Rotterdam naar Den Haag, 25 mei 1660*, doek, 57,3 x 98,5 cm, Den Haag, Mauritshuis, inv.nr. 88; Johannes Lingelbach, *Het vertrek van Karel II (1630-1685) uit Scheveningen, 2 juni 1660*, doek, 58,5 x 99,2 cm, Den Haag, Mauritshuis inv.nr. 89. Sinds 1933 zijn beide schilderijen in bruikleen aan het Rijksmuseum, Amsterdam. Het onderwerp van inv.nr. 88 staat in de brief van 18 april 1741 beschreven als 'de verbeelding daar de Prins van Orangenie voor of bij amsterdam komt', maar tegenwoordig wordt de afgebeelde gebeurtenis anders geïnterpreteerd, zoals blijkt uit de huidige titel. Voor informatie over de titel zie de inventariskaart van het Rijksmuseum, Amsterdam, met daarop een notitie van R. van Luttervelt. Zie voor verdere informatie over beide schilderijen: Drossaers en Lunsingh Scheurleer 1974-1976 (noot 1), dl. 2, p. 640, nrs. 22 en 23; Van Thiel 1976 (noot 6), pp. 348-349; C. Bürger-Wegener, *Johannes Lingelbach 1622-1674* (diss.), München 1976, pp. 141, 142, 328-329, nr. 205; 329-330, nr. 206; Buvelot 2004 (noot 2), pp. 186-187.

8 Veiling Bicker van Swieten, Den Haag, 12-04-1741 (Lugt nr. 537). Geannoteerde veilingcatalogus in RKD te Den Haag. Tot op heden was niet bekend dat Van Dijk de feitelijke koper van deze stukken was.

9 De eerste biograaf van Van Dijk, Johan van Gool, schrijft in zijn Nieuwe Schouwburg ook dat Van Dijk schilderijen voor een klein prijsje uit Brabant haalde om ze vervolgens in Holland te verkopen; zie J. van Gool, *De Nieuwe Schouwburg der Nederlantsche Kunstschilders en Schilderessen*, 2 dln., Den Haag 1750-1751, dl. 1, p. 441.

10 Tot op heden dateerde de vroegst bekende vermelding uit 1757; zie Drossaers en Lunsingh Scheurleer 1974-1976 (noot 1), dl. 2, p. 640, nr. 21. Voor meer informatie over dit schilderij, zie Van Thiel 1981 (noot 6), p. 183, nr. 8 (als Bruegel en Van Balen); Buvelot 2004 (noot 2), pp. 268-269; B. Werche, *Hendrick van Balen (1575-1632) : ein Antwerpener Kabinettbildmaler der Rubenszeit*, Turnhout 2004, p. 235.

11 Het schilderij werd voor het eerst vermeld in 1757; zie Drossaers en Lunsingh Scheurleer 1974-1976 (noot 1), dl. 2, p. 641, nr. 42; Buvelot 2004 (noot 2), pp. 274-275; P. van der Ploeg, 'Topstuk van Rubens aangekocht', *Mauritshuis in Focus* 18 (2005), nr. 2, pp. 12-13; J. van der Auwera *et al.*, *Rubens: een genie aan het werk*, Brussel (Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België) 2007-2008, nr. 117 (*Allegorie van de jeugdige en vruchtbare liefde?*, als atelier Rubens).

12 Zie Drossaers en Lunsingh Scheurleer 1974-1976 (noot 1), dl. 2, p. 642, nr. 59: 'Een groot stuk van Neptunus'. In de bijbehorende voetnoot wordt vermeld dat het mogelijk gaat om de Neptunus van Jordaens.

13 Zie *Catalogus der schilderijen, oudheden, enz. op het Koninklijk Museum te Amsterdam*, Amsterdam 1809, p. 39, nr. 162 en E.W. Moes en E. van Biema, *De Nationale Konst-Gallery en het Koninklijk Museum: bijdrage tot de geschiedenis van het Rijksmuseum*, Amsterdam 1909, pp. 17, 43 nr. 197; 161 nr. 162; 171, 214.

14 Zie voor de herkomst en een uitleg over het verschil in afmetingen tussen het Antwerpse schilderij en het schilderij uit de collectie van Paleis Het Loo: Van Thiel 1981 (noot 6), pp. 221-222 en J.P. Filedt Kok, 'The 1828 Sale of Paintings from the Rijksmuseum', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009), pp. 292-293, 301 en 310, noot 31. Over *Neptunus en Amphitrite* van Jordaens, zie ook R.A. d'Hulst, *Jacob Jordaens*, Antwerpen 1982, p. 207, afb. 178, en p. 217.

15 Voor meer informatie over de kunstmarkt in de achttiende eeuw en over Philip van Dijk als kunsthandelaar en –adviseur voor o.a. graaf Wassenaer van Obdam en graaf Wilhelm VIII van Hessen-Kassel, zie E. Korthals Altes, *De verovering van de internationale kunstmarkt door de zeventiende-eeuwse schilderkunst: enkele studies over de verspreiding van Hollandse schilderijen in de eerste helft van de achttiende eeuw*, Leiden 2003.

Brief Philip van Dijk aan Willem IV, d.d. 3 april 1741:

Hoogh Doorl[e] Vurst en Prins etc etc etc

Tis eenege dagen geleeden ik tot Amsterdam zijnde
om Eenege affarens. bij een seeker heer[r] vondt (wiens
voorsaadt groote liefhebbers zijn geweest) een stuck
waar in het Portret van weijle Zijn Hoogheijt
Heer groodtvader te paart etc. met nog een bekent
generaal bij sig Commandeerende een leeger; met
trompetters en keeteltromels om sig, als ook e[e]n moor
die een helmet aan brengt. int verschiet een
batalje vol gewoel en verder wert een bekende stadt
gesien etc. en gemelde stuck is ongemeen fraij geschilder
door den vermaarde h[r] ugtenburgh. en is te
bekoomen voor Een hondert Reijsdaalders. is hoogh
4 voet en breet 5 ½ Reijnlanse maat sonder leijst,
waarom wel een goude sal voegen
Soo vonde mij verpligt en denkende niet onaangenaam
soude zijn van Zijn Hoogheijt te melden, waar
over onderdanig Zijn hoogh[t] order-ben wagtende,
en of ik ook in staat sal zijn van in eenige saak
te kunne dienen op de verkooping van den heer
B[r] van Swieten.
ook heb ik nog van Zijn Hoogheijt onder mijn
de Twee Portretten van o: Netschar, van kooning
wilhelm en maria in haar goudene leijsten;
waar van ook ordere versoeken of Zijn hoogh[t]
begiere toe te zenden. soude dan met het boove
gemelde stuck in een kas kunne gesonde werde
ben na mij onderdanig Respekt gepresenteert
te hebbe.

Zijn Hoogh Vurstelijke Doorlugt etc. etc. etc.

Seer bereijt willegen
dienaar verpligt

S hagen den 3 april 1741 Philip van dijk

Brief Willem IV aan Philip van Dijk, d.d. 11 april 1741:

Aan den schilder van
Dijk in dato Gron.d. 11e
April 1741

Mijnheer. ten antwoord
op UE missive vand. 3 dezen,
vinden wij goed UE te gelasten
om de portraitten van den
Koning William en koninginne
Maria in een Inslag te pakken
en naer' Loo te senden; wij vinden
verders goed UE te authoriseren om
het Portrait van wijl. onsen Heer Grootvader
voor ons te kopen, UE best doende om het selve
voor minder prijs te krijgen soo het eenigsins
mogelijk is, en een vergulde lijste daar
toe te laten maken en ins gelijx nat' Loo senden.
Soo UE op de verkoping van de Hr Bicker Van
Swieten iets mogte vinden dat ons in ons
Cabinet offte Galerie mogte voegen, mogen wij
wel lijden dat UE ons daar van berigte.
Waer mede wij blijven

UE genegen dienaer
I: get: I
Prince d'Orange

Brief Philip van Dijk aan Willem IV, d.d. 18 april 1741:

Hoogh Doorlugtige Vurst en Prins etc. etc. etc.

De seer geeerde letteren van u Hoogh vurst^{e} Doorlugt
hebbe op zijn tijt ontfangen. En heb de eer van te melden
ik 't bewuste stuck van ugtenburgh niet minder als de
hondert Rijsdr was te bekoome. waar van nog ander
maal moet seggen (en met het schoonmaken bevonden)
het uijtneement geschildert is, en Noobel van ordenan
tie. waar toe ook Rees de leijst heb doen int werk
stellen, en soo dra ik die hebbe bekoomen te gelijk
met de 2 Portretten van hun kooningkleijke Mai-
esteijten na 't loo wil besorgen.
belangende de verkooping van den heer B^{t} van Swieten
hebbe daar van het voornamen maar alleen opgedaan Twee
uijtneemende stucken van Lingelbagh, waar op tot f 600-
en meer Commissie hadde gegeven, want in persoon daar
te Coopen vonde niet geraadtsaam, om dan alteijt tegen mij ----------
Heevig wert aan gebooden [ingevoegde regel: En een makelaar van amst^{m} heb
gebruijkt] het Eene is de verbeelding daar
de Prins van Orangenie voor of bij amsterdam komt, int

andere daar kooning Carel de 2 van Scheeveling overgaat
na Engelland met honderden en duijsenden van beelden
en in de beste manier van die meester geschildert. is 3 voet breet 2h
Het groote stuck de Familie van de Prinse van Nas-
sauw Siege etc. etc. etc. is tot f 5000,- verkoft en heeft bekome
graaf mouweris van Nassouw[2] men segt hier het voor
zijn hoogheijd is. onder de stucken van Rubbens ware
maar 2 origenale 1 Portret en een de Batseba, en is
gegaan tot f 700- en was als een sches, de g.Dou en de
oude mierisse, als van d[r] werff, gingen alle wel haar
Prijs, als ook de van Balens en breugel. Soo dat ik
daar van nies hebbe bekoomen, want bij sulken gelee-
genheeden siet men de dingen seer hoog gaan, en tegen
malkander opiagen. En ik de ocasie veel beter hebben
van nu en dan de stucken uijt der hant te bekoome
soo als ik dat van ugtenburg heb gekreegen, en nu
ook wederom is voor gekoomen als uijt Zeelant en
brabant, als een stuck van van balen int landtschap
van den F[e] breugel, verbeeldende de historie daar Davit
met zijn volk aan komt, en abigael met haar gevolgh
en geschenken, dragende op Eeselen, etc. tegen komt, en
is soo uijtmuntende van ordenantie en Coleur als bij
geen vorst of Liefhebber is te zien, en is 6½ voet breet
en 5½ voet hoog sonder leijst, en van die grooten is
er nog een van P. Rubbens met 8 a 9 beelden Leevens
groot daar de saters en Nenfen bij de boere koome
en Een dito van die groote van Jordaans met 4
beelden Leevens groot, meed[e] van beste van die 2 meesters
soo als ook heede op moment de heer Trivoor en graaf
mouris[3] ook moete bekenne die mij Liefhebberij eens
quamene zien, en ook bisonder genoegen hadden in
het stuck van van ughtenburg etc. soo konde niet mankere
hier van Zijn hoogheijt kennis te geeven, en dese drie
gemelde stucken zijn te bekoomen voor f 1500- guldens
het stuck van van balen en breugel, is het alleen waart
of de Rubbens en op den Verkooping is er een van van
balen verkoft maar ¼ soo groot en minder en konst
Tot omtrent f 600 gl soo is ik hier van seer onder-
danig vant Een en ander Zijn Hoogheijt beveelen
af wagten van die stucke en sulle alle niewe goude
leijsten Noodig hebben. en sulle uijtmuntent voor de
Callerij kunne dienen, ben na mijn seer onderdanig
Respekt te presenteeren,

Zijn hoogh Vurstelijke Doorlugt
etc. etc. etc.

Seer bereijtwilligen en
gehoorsame Dienaare
S hagen den 18 april 1741 Philip van dijk

Brief Willem IV aan Philip van Dijk, d.d. 27 mei 1741:

Aan den schilder
Van Dijk de dato Groningen
op 27 maij 1741

Mijnheer, uit UE
Missive van den 18 april
laatst gezien hebbende
dat UE op de Verkopinge
van de Hr Bickert van Zwieten
gekogt heeft twee stucken
van Lingelbach het eene
verbeeldende de Prins van
Orange voor of bij Amsterdam,
en de andere waar Coning
Carel van Scheveling overgaat,
en gaerne willende weten hoe
veel UE voor beide deze
stucken zoude eisschen,
zal het ons aangenaam
wezen dat UE ons daar
omtrent informeren, in
welke verwagtinge wij blijven

UE Geaffectioneerde

NOTEN

1 Wegens de beperkte gegevens heb ik de Amsterdamse verzamelaar niet kunnen identificeren.

2 Het gaat om het schilderij van Anthony van Dyck, *Jan III, graaf van Nassau-Siegen (1583-1638) en zijn familie*, doek, 292 x 264 cm. Firle Place, Sussex, Trustees of the Firle Estate Settlement. Het is op de veiling gekocht door Willem Maurits van Nassau, graaf van Ouwerkerk. Zie veiling Bicker van Zwieten, Amsterdam, 12-04-1741 (Lugt nr. 537) en S.J. Barnes *et al.*, *Van Dyck: A Complete Catalogue of the Paintings*, New Haven, Londen 2005, pp. 336-337.

3 Het bleek niet mogelijk de heer Trivoor te kunnen identificeren. Graaf Mourits zal vermoedelijk dezelfde persoon zijn als de koper van het stuk van Anthony van Dyck, namelijk Willem Maurits van Nassau, graaf van Ouwerkerk.